

FORSKA UTAN DJURFÖRSÖK

**Årsredovisning
2008**

Årsredovisning

för

Stiftelsen Forska Utan Djurförsök

802004-1441

Räkenskapsåret 2008

<u>Innehållsförteckning</u>	<u>Sida</u>
Förvaltningsberättelse	2 - 7
Resultaträkning	8
Balansräkning	9 - 10
Tilläggsupplysning	11 - 12
Bilaga 1 - anslag 2008	14 - 18
Bilaga 2 - placeringspolicy	19 - 20

Stiftelsen Forska Utan Djurförsök
802004-1441

Styrelsen för Stiftelsen Forska Utan Djurförsök får härmed avge årsredovisning för räkenskapsåret 2008.

Förvaltningsberättelse

Verksamhet

Stiftelsen Forska Utan Djurförsök bildades 1964 av Nordiska samfundet mot plågsamma djurförsök (numera Förbundet Djurens Rätt). Forska Utan Djurförsöks syfte är att stödja forskning med målet att djurförsök, särskilt plågsamma sådana, ska kunna ersättas med alternativa metoder. Stiftelsen Forska Utan Djurförsök är registrerad hos länsstyrelsen (tillsynsmyndigheten) som en näringsdrivande stiftelse.

Forska Utan Djurförsöks huvudsakliga uppgift är att genom forskningsanslag främja utveckling, utvärdering och spridning av sådana alternativa metoder som kan ersätta djurförsök, eller minska behovet av djurförsök.

I Forska Utan Djurförsöks uppgift ingår också att främja informationsspridning om alternativa metoder, främst till forskare och blivande forskare, men även till politiker, media och allmänheten. Djurförsök och alternativ är i allt ökande grad en politisk fråga. Politiska beslut, baserade på samhällets prioriteringar, kan öka kraven på djurförsök men även öka stödet till alternativerna och påskynda införandet av nya metoder som begränsar djuranvändningen. Genom politiska påtryckningar och i samarbete med andra aktörer inom och utanför Sverige arbetar Forska Utan Djurförsök i olika politiska och vetenskapliga sammanhang för att lyfta fram frågor som rör alternativ till djurförsök.

Forska Utan Djurförsöks verksamhet finansieras uteslutande genom gåvor och arv från allmänheten. Därför är informationsverksamhet och insamlingsåtgärder riktade till allmänheten en viktig del i Forska Utan Djurförsöks arbete.

Årets ekonomiska resultat blev ett underskott på 932 482 kronor (år 2007 gav ett överskott på 1 780 368 kronor). Till det kommer årets anslag, som bokförs via eget kapital, om 1 565 000 kronor (1 500 000 kronor), totalt 2 497 482 kronor (280 368 kronor). Denna förlust beror främst på att Stiftelsen Forska Utan Djurförsöks aktieinnehav skrevs ned med 1 538 943 kr, samtidigt som intäkterna från arv var osedvanligt låga 2008.

De insamlade medlen, inte minst autogirointäkterna, har ökat varje år tack vare ett strategiskt insamlingsarbete. Intäkterna från arv är av naturliga skäl en mer osäker inkomstkälla.

Under året har följande arv och större gåvor inkommit: Arv efter Gerda Thor i Karlstad om 463 442 kronor och två större gåvor på dels 200 000 kronor från Thorborgs stiftelse och dels 500 000 kronor från Mona Clason, vilket är ett arv efter hennes far.

Väsentliga händelser under räkenskapsåret

Under året har Forska Utan Djurförsök beslutat om fördelning av totalt 1 565 000 kr i anslag och resestipendier. Antalet ansökningar om anslag till forskningsprojekt uppgick till 40, vilket är en liten ökning från föregående år då 37 ansökningar inkom.

Under 2008 beviljades två resestipendier och anslag till 13 forskningsprojekt, varav 6 var fortsättningsanslag. Dessutom har en av våra gåvogivare, Lena Thomelius, skänkt en riktad

gåva via oss till vår anslagstagare dr Anna Fyrberg, Linköpings universitet. Anna Fyrberg har fått anslag sedan 2007 för att, med en alternativ metod till djurförsök, studera varför cancerpatienter blir resistenta mot cellgifter.

Forska Utan Djurförsök har också givit bidrag på totalt 70 000 kr till arrangerande av kongressen ESTIV2008, en internationell kongress om cellbaserade testmetoder som hölls i Stockholm den 25-28 september 2008.

Vidare har Björn Ekwall Minnesfond (BEMF) fått ett anslag på 15 000 kr. Björn Ekwall var en forskare som under många år fick forskningsanslag från Forska Utan Djurförsök. Sedan 2002 delas årligen Björn Ekwalls Minnespris ut av BEMF till en forskare som har gjort förtjänstfulla insatser för utvecklingen av alternativa testmetoder inom giftighetstestningsområdet.

Under 2008 gjordes ingen utlysning av medel från Blanche Lindegrens stiftelse.

I februari 2008 godkände Länsstyrelsen vårt namnbyte från Stiftelsen Forskning utan djurförsök till Stiftelsen Forska Utan Djurförsök. Under 2008 lät vi ta fram en ny logotyp och grafisk profil. En stor del av arbetet har utförts på ideell basis, vilket också är en förklaring till varför det har tagit längre tid än förväntat. Detta har gjort att vi inte har kunnat lansera det nya namnet och den nya grafiska profilen under 2008 som ursprungligen var planerat. Lansering sker i april 2009.

Vidare har en affärsplan (programförklaring) och en verksamhetsplan inklusive kommunikationsplan utarbetats under 2008. Den främsta prioriteringen de närmsta åren är att satsa på insamling för att på sikt kunna öka forskningsanslagen.

Implementeringen av FRII:s kvalitetskod som påbörjades 2007 har fortsatt under 2008.

I mars 2008 uppvaktade Forska Utan Djurförsök jordbruksdepartementet och överlämnade 23 499 namnunderskrifter till stöd för kravet att statens anslag ska ökas igen till minst samma nivå som år 2006. I augusti uppvaktade vi högskole- och forskningsministern inför forskningspropositionen. Det ledde till en mycket positiv debattartikel av de två ministrarna samt att det statliga anslaget till utveckling av alternativa metoder höjs från sju till 13 miljoner kronor fr.o.m. 2009.

Forska Utan Djurförsök har fortsatt sitt engagemang i den svenska plattformen för 3R-alternativ, SWECOPA, och i det Europeiska samarbetsorganet för nationella plattformar, Ecopa. Forska Utan Djurförsöks vice ordförande, Karin Gabrielson Morton, är ordförande i SWECOPA. Genom Ecopa medverkar Forska Utan Djurförsök i flera forskningsprojekt som får bidrag ur EU:s sjätte ramprogram för forskning. Karin Gabrielson Morton representerar t.ex. Ecopa i "Supervising Board" för ReProtect, ett stort projekt som syftar till att ersätta djurförsök med alternativ i reproduktions- och fosterskadetester på djur.

I samarbete med våra systerorganisationer i Danmark och Finland, delar vi varje år ut Nordiska Forskningspriset för alternativ till djurförsök på 60 000 kr. I år var det Juliana von Wendts stiftelse i Finland som stod värd för prisutdelningen. Smärtforskaren prof. Nina Forss vid Helsingfors universitet tilldelades priset i samband med ett seminarium om smärtforskning i Helsingfors den 12 november. Nina Forss studerar kronisk smärta genom att studera frivilliga patienter med kroniska smärttillstånd istället för att forska på djur, eftersom hon anser att det ger mycket bättre möjligheter att förstå hur smärta hos människor

uppkommer. Hennes forskning leder till att bättre metoder för smärtlindring utvecklas, för att hjälpa patienter med kroniska smärttillstånd.

Forska Utan Djurförsöks ordförande och även andra representanter från styrelsen har föreläst och deltagit i debatter om djurförsök och alternativ på flera universitet och högskolor, främst på kurserna i försöksdjursvetenskap, men även i andra sammanhang.

Forska Utan Djurförsöks vice ordförande Karin Gabrielson Morton har varit ledamot i Jordbruksverkets vetenskapliga råd för alternativ till djurförsök, som granskar forskningsansökningar och föreslår hur de statliga anslagen ska fördelas.

Vid ESTIV-kongressen hade Forska Utan Djurförsök en liten utställning, med både engelskt och svenskt material. Kongressen samlade närmare 300 forskare från hela världen som utvecklar djurfria metoder för giftighetstestning. Vår verksamhet nämndes i en del artiklar i samband med kongressen.

Under 2008 har vi via Newsdesk skickat ut tio pressmeddelanden:

2008-11-12	Nordiskt pris för alternativ till djurförsök till Nina Forss vid Helsingfors universitet
2008-11-05	Schimpanser ersätts med celler i forskning
2008-10-21	Nordea belönar forskare som ersätter djurförsök
2008-09-25	Leijonborg vill ersätta fler djurförsök
2008-08-19	Lars Leijonborg diskuterar moderna forskningsmetoder
2008-05-29	Jane Goodall efterlyser Nobelpris för alternativ till djurförsök
2008-03-14	Mer pengar för att ersätta djurförsök krävs vid uppvaktning
2008-03-10	Kosmetikatester på djur förbjuds om ett år
2008-03-04	Privata gåvor finansierar viktig forskning
2008-02-15	Ny EU-lagstiftning skapar stor efterfrågan på alternativa testmetoder - men regeringen halverar forskningsstödet

Dessutom skrev vi tillsammans med EU-parlamentarikerna Jens Holm och Carl Schlyter, Djurens rätt och Djurskyddet Sverige en debattartikel ("Minska djurförsöken, Margot") som publicerades av ÖstgötaCorrespondenten 31 oktober.

Forska Utan Djurförsöks hemsida är välbesökt och har uppdaterats regelbundet. Utarbetandet av en ny hemsida, som ska lanseras under april 2009, påbörjades under året.

Marknadsföring och insamling

I samband med Försöksdjurens dag, den 24 april, hade vi en kampanj tillsammans med The Body Shop. De skänkte 5% av omsättningen till oss, vilket gav en intäkt på 30 000 kr och ett antal nya gåvogivare. De hade våra foldrar i sina 28 butiker och kampanjen las ut på våra respektive hemsidor.

Under 2008 startade vi samarbete med internetgallerian God Handling, vilket innebär att de marknadsför oss till sina anslutna kunder och att vi får en fast summa, alternativt procent, på sålda varor.

Samarbetet med butiken Astrid och aporna i Malmö fortsätter. De sponsrar oss genom att skänka 50 öre per såld kasse till vår verksamhet. De har också hjälpt oss med vår

marknadsföring genom att exponera våra informationsfoldrar vid kassorna.

ÖstgötaCorrespondenten arrangerade en tävling vid Lucia där 5 kr/sms gick till oss.

Trots att vi inte var anslutna till FRII:s kampanj för att få allmänheten att skänka sin aktieutdelning fick vi två aktiegåvor på totalt drygt 14 000 kr. Vi har anslutit oss till kampanjen för 2009.

Under året har vi haft bilaga i Kattliv och ICAKuriren för att värva givare. Vi har också annonserat i Djurskyddet vid fyra tillfällen. Det sista införandet i Djurskyddet var 2-sidigt och bestod av kort information, ett frågeformulär och en anmälan för månadsgivande. Denna aktivitet gav mycket god respons.

Ett nytt gåvokoncept, kallat Busters Minne, lanserades i vårt nyhetsblad Med andra metoder i december. Lena Thomelius, en av våra givare, har tagit initiativ till konceptet som erbjuder givare att skänka pengar i sitt husdjurs namn. Gåvor på minst 20 000 kr ger möjlighet att, tillsammans med sakkunniga i styrelsen, välja ett forskningsprojekt att ge pengarna till. De givare som vill ge mindre summor, dock minst 500 kr, får ett gåvobevis.

Liksom tidigare år har vi gjort fyra insamlingsutskick till våra gåvogivare för att informera om verksamheten och be om gåvor. Två av dessa har innehållit vårt nyhetsblad Med andra metoder. Varje utskick har följts av ett e-insamlingsutskick till de givare som valt digital information.

Värvningsutskick har gjorts till dem som visat intresse för vår verksamhet och till dem som skrev på namnlistan för ökat statligt stöd. Två forskningsrapporter har gått ut till våra forskningsfaddrar.

Vårt digitala nyhetsbrev har skickats ut vid nio tillfällen under året. Syftet med e-nyhetsbrevet är bl a att väcka intresse för verksamheten och på så sätt få nya gåvogivare.

Med andra metoder har också skickats till andra grupper än gåvogivare, som t.ex. politiker, forskare, journalister och Djurens Rätts lokalorganisationer.

Gåvogivare

Vid årets början hade vi 3 156 gåvogivare registrerade i vår databas och vid årets slut 3 182 personer. En stor del av gåvogivarna ger sitt bidrag via autogiro. Antalet autogirogivare var 1 132 vid årets början och 1 209 vid årets slut. Totalt gav dessa 92 443 kr/mån vid årets början och 96 413 kr/mån vid årets slut. Vi hade vid årets utgång 220 forskningsfaddrar som skänker minst 150 kr/mån via autogiro. Faddrarna ger tillsammans drygt 500 000 kr per år.

Förvaltning

Styrelsen bestod under året av Cecilia Clemedson (ordförande), Karin Gabrielson Morton (vice ordförande), Ewa Prenze Isaksson (kassaförvaltare fr.o.m. 26 maj), ledamöterna Leif Bjellin, Lillemor Regnert, Ingrid Lindmark och Ulrika Hansson (sekreterare) samt suppleanterna Ada Kolman (fr.o.m. 26 maj), Inge Skog och Anders Peterson (fr.o.m. 26 maj).

Inom styrelsen finns kunskap och erfarenhet inom följande områden: djurförsök och

alternativa metoder, politik, djurrättskunskap, marknadsföring, kommunikation, personaladministration och ekonomi. Vidare finns en forskningsfadder med i styrelsen. Styrelsen har under året haft sex protokollförda styrelsemöten samt fattat fyra per capsulambeslut.

Deltagandet på de sex styrelsemötena har varit enligt följande:

Cecilia Clemedson	6 av 6
Karin Gabrielson Morton	3 av 6
Ewa Prenze Isaksson	4 av 4
Leif Bjellin	3 av 6
Ulrika Hansson	5 av 6
Ingrid Lindmark	6 av 6
Lillemor Regnert	5 av 6
Inge Skog	3 av 6
Ada Kolman	4 av 4
Anders Peterson	3 av 4

Revisorer för verksamhetsåret har varit Jaan Kubja och Ulf Strauss, med suppleanterna Camilla Ral-Ingvarsson och Elisabeth Raun, samtliga vid revisionsfirman Ernst & Young.

Styrelsen och revisorerna utses av Förbundet Djurens Rätts riksstämmor, och det är Förbundet Djurens Rätts valberedning som föreslår kandidater i samarbete med Forska Utan Djurförsöks styrelse.

Styrelsen beslutade, vid sitt konstituerande möte, om en generell attestordning och hur ordförandens kostnader attesteras. En ny placeringspolicy har tagits fram under 2008. Både attestordningen och placeringspolicy liksom vår forskningspolicy ses över en gång per år.

Inom Forska Utan Djurförsök finns en vetenskaplig kommitté, ett marknadsföringsutskott, ett personalutskott samt ett ekonomi- och investeringsutskott. Utskotten består i första hand av styrelseledamöter, men även personer utanför styrelsen kan adjungeras, efter beslut av styrelsen. Till vetenskapliga kommittén har under året adjungerats dr Henrik Appelgren.

Ansökningar om forskningsanslag granskas även av externa experter som tillfrågas utifrån expertis inom aktuella områden för respektive ansökan. Personer som sitter i Forska Utan Djurförsöks styrelse och vetenskapliga kommitté kan söka anslag, men får inte delta eller närvara vid några diskussioner eller beslut rörande sina egna ansökningar. Ansökningar från dessa personer ska alltid granskas av två externa experter.

Följande arvoden har betalats ut till styrelseledamöter och medlemmar av vetenskapliga kommittén under 2008 :

Namn	Arvode	Orsak till arvode
Henrik Appelgren	6 100	Behandling av forskningsansökningar, möte VK
Leif Bjellin	6 000	Behandling av forskningsansökningar, möten VK och styrelsemöten
Cecilia Clemedson	11 800	Behandling av forskningsansökningar, möte VK och styrelsemöten
Kristina Jaros Åberg	21 200	Kassaförvaltare, styrelsemöten

Karin Gabrielson Morton	5 800	Behandling av forskningsansökningar, möten VK och styrelsemöten
Ulrika Hansson	16 900	Behandling av forskningsansökningar, möten VK och styrelsemöten
Ada Kolman	13 200	Behandling av forskningsansökningar, möten VK och styrelsemöten
Ewa Prenze Isaksson	4 200	Styrelsemöten
Inge Skog	4 800	Styrelsemöten

(VK = vetenskapliga kommittén)

Stiftelsen Forska Utan Djurförsök har sitt kansli på Gamla Huddingevägen 437, 125 42 Älvsjö. Telefon 08-749 03 40. E-post info@stifud.se. Fax 08-749 13 40. Fr o m april blir den nya e-postadressen: info@forskautandjurforsok.se.

På kansliet arbetar Cecilia Clemedson 25% (ordförande, t.f. verksamhetschef), Karin Gabrielson Morton ca 75% (vice ordförande, sakkunnig), Ami Sundeman (insamlingsansvarig), Mona Lundqvist (administrativt ansvarig) samt Ingrid Lindmark 75% (marknadsföring) med 60% lönebidrag.

Kansliet har väl fungerade IT-lösningar och tjänsten Telia säker lagring ingår i vårt internetabonnemang. I Telia säker lagring kan man lagra både datafiler och mail. Det finns också en server där alla gemensamma dokument lagras. Ordföranden, som delvis arbetar hemifrån, har likaså väl fungerade IT-säkerhet med automatisk säkerhetskopiering av hela hårddisken dagligen.

Stiftelsen Forska Utan Djurförsök har 90-konto (plusgiro 90 70 90-5) och står därmed under tillsyn av Stiftelsen för Insamlingskontroll (SFI). Forska Utan Djurförsök är medlem i Frivilligorganisationernas Insamlingsråd (FRII).

Flerårsöversikt

	2008	2007	2006	2005	2004
Antal gåvogivare	3 182	3 156	3 194	3 000	2 718
Bidrag autogiro (kr/månad)	93 105	92 443	84 710	81 140	73 780
Anslagsutdelning	1 565 000	1 500 000	1 260 000	780 000	740 000
Gåvor, arv	3 257 043	4 439 805	2 717 337	4 593 750	2 290 898
Medelantal anställda	4	4	4	4	3

Förslag till behandling av ansamlad förlust

Styrelsen föreslår att den ansamlade förlusten:

balanserad förlust	-1 739 287
årets förlust	<u>- 932 482</u>
	-2 671 769
behandlas så att	
i ny räkning överföres	-2 671 769

Stiftelsens resultat och ställning i övrigt framgår av efterföljande resultat- och balansräkning med tilläggsupplysningar.

Resultaträkning

	Not	2008-01-01 -2008-12-31	2007-01-01 -2007-12-31
Verksamhetens intäkter			
Gåvor, arv		3 257 043	4 439 805
Övriga intäkter		38 309	65 664
Summa verksamhetens intäkter		3 295 352	4 505 469
Verksamhetens kostnader			
	1		
Ändamål		-2 341 770	-2 051 660
Insamling och försäljning		-556 743	-478 626
Administration		-350 054	-147 033
Summa verksamhetens kostnader		-3 248 567	-2 677 319
Resultat före finansiella intäkter och kostnader		46 785	1 828 150
Resultat från finansiella poster			
Resultat från övriga värdepapper och fordringar som är anläggningstillgångar	2	598 210	371 614
Övriga ränteintäkter och liknande resultatposter		33 530	16 845
Räntekostnader och liknande resultatposter		-72 064	-30 231
Värdereglering värdepapper		-1 538 943	-406 010
Resultat efter finansiella poster		-932 482	1 780 368
Årets resultat		-932 482	1 780 368

Balansräkning

	Not	2008-12-31	2007-12-31
Tillgångar			
Anläggningstillgångar			
<i>Finansiella anläggningstillgångar</i>			
Andra långfristiga värdepappersinnehav	3	2 917 808	5 021 737
Andra långfristiga fordringar		310 000	0
		3 227 808	5 021 737
Summa anläggningstillgångar		3 227 808	5 021 737
Omsättningstillgångar			
<i>Kortfristiga fordringar</i>			
Övriga fordringar		203	50 000
Förutbetalda kostnader och upplupna intäkter		36 286	67 940
		36 489	117 940
<i>Kortfristiga placeringar</i>			
Övriga kortfristiga placeringar		97 820	724 150
Kassa och bank		1 746 448	1 192 432
Summa omsättningstillgångar		1 880 757	2 034 522
Summa tillgångar		5 108 565	7 056 259

	Not	2008-12-31	2007-12-31
Eget kapital och skulder			
Eget kapital	4		
Grundkapital		5 797 872	5 797 872
Balanserat resultat		-1 739 287	-1 954 655
Årets resultat		-932 482	1 780 368
		3 126 103	5 623 585
Summa eget kapital		3 126 103	5 623 585
Kortfristiga skulder			
Leverantörsskulder		47 701	0
Övriga skulder		1 442 650	1 327 056
Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter	5	492 111	105 618
		1 982 462	1 432 674
Summa eget kapital och skulder		5 108 565	7 056 259
Ställda säkerheter		Inga	Inga
Ansvarsförbindelser		Inga	Inga

Tilläggsupplysningar

Redovisnings- och värderingsprinciper

Årsredovisningen har upprättats enligt årsredovisningslagen och Bokföringsnämndens allmänna råd.

Principerna är oförändrade jämfört med föregående år.

Fordringar har upptagits till de belopp varmed de beräknas inflyta.

Övriga tillgångar och skulder har upptagits till anskaffningsvärden där inget annat anges.

Periodisering av inkomster och utgifter har skett enligt god redovisningssed.

Noter

1. Anställda och personalkostnader

	2008	2007
Medelantalet anställda		
Kvinnor	4	4
Män	0	0
	4	4
Löner, ersättningar och sociala kostnader		
Löner och andra ersättningar till styrelse	40 000	52 400
Löner och andra ersättningar till övriga anställda	1 187 183	1 094 514
Pensionskostnader till övriga anställda	93 379	71 833
Övriga sociala kostnader	472 188	353 951
	1 792 750	1 572 698

Lönebidrag har erhållits under räkenskapsåret med 131 554 kronor, vilket redovisas under löner och andra ersättningar till övriga anställda i noten ovan.

2. Resultat från övriga värdepapper och fordringar som är anläggningstillgångar

	2008	2007
Utdelning aktier	178 340	367 302
Utdelning Blanche Lindegrens donation	415 000	0
Resultat försäljning aktier	-56 584	-273 682
Resultat försäljning optioner	78 768	277 994
Resultat försäljning övriga värdepapper	-17 314	0
	598 210	371 614

3. Andra långfristiga värdepappersinnehav

	Bokfört värde	Marknadsvärde
1 000 ABB Ltd	190 800	116 000
3 600 Atlas Copco	311 551	240 300
3 000 Nordea Bank	333 761	164 100
5 100 Sandvik	622 001	249 900
2 000 Scania	350 745	155 500
2 000 SEB	421 095	121 500
4 000 SKF	565 816	309 000
3 300 Volvo	327 585	141 570
2 500 Industrivärlden	243 125	125 000
6 000 Teliasonera	190 840	151 710
1 300 SSAB	198 900	88 400
SWEOBL17 131127	420 000	422 940
SWOHE03 111221	500 000	500 500
Nordea småbolagsfond	172 712	131 388
Nedskrivning till marknadsvärde	-1 931 123	0
	2 917 808	2 917 808

4. Förändring av eget kapital

	Grundkapital	Balanserat resultat	Årets resultat
Belopp vid årets ingång	5 797 872	-1 954 655	1 780 368
Disposition av föregående års resultat:		1 780 368	-1 780 368
Årets beslutade anslagsutdelning		-1 565 000	
Årets resultat			-932 482
Belopp vid årets utgång	5 797 872	-1 739 287	-932 482

5. Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter

	2008-12-31	2007-12-31
Semesterlöneskuld	67 237	22 504
Övrigt	114 874	83 114
Värde andel bostadsrätt i pågående arvsskifte	310 000	0
	492 111	105 618

BILAGA 1

Beviljade forskningsanslag 2008

Hösten 2008 beslutade Stiftelsen Forska Utan Djurförsök att stödja 13 olika forskningsprojekt som får dela på totalt 1,43 miljoner kronor i forskningsanslag under 2008 och 2009. Sju nya projekt får anslag, tre projekt får fortsättningsanslag och tre får slutanslag. Projekten beskrivs nedan.

Hjärtinfarkt ska förebyggas genom ny forskning utan djurförsök

Torbjörn Bengtsson, Örebro universitet, får 90 000 kr i slutanslag till projektet: "In vitro-studier av cell-cell interaktion och inflammatoriska och mitogena mekanismer i en human kärmodell". Slutanslag.

Hjärtkärlsjukdom, t ex hjärtinfarkt, är den vanligaste dödsorsaken i Sverige. Orsaken är ateroskleros (åderförkalkning) och många djurförsök utförs för att studera hur ateroskleros utvecklas. Torbjörn Bengtssons forskargrupp vid Örebro universitet studerar hur bakterieinfektioner påverkar utvecklingen av ateroskleros, men istället för djurförsök utvecklar de cellmodeller, med mänskliga celler, för sina studier.

Istället för kaninögon: ny cellmodell för ögonirritation

Anna Forsby, Stockholms universitet, får 140 000 kr i fortsatt anslag till sitt projekt: "Neuronal cellmodell för detektion av mildt ögonirriterande kemikalier". Fortsättningsanslag.

Fortfarande droppas kemikalier i ögonen på levande, obedövade kaniner för att undersöka om de svider, kliar eller får ögonlocken att svullna. Anna Forsby och hennes kollegor på Stockholms universitet har utvecklat en cellmodell med samma egenskaper som nervceller har i ögonen. Det gör att det för första gången går att testa om ett ämne eller produkt ger mild irritation i ögonen, helt utan djurförsök. Nu ska modellen utvärderas innan den kan ingå i en kombination av djurfria testmetoder och lanseras som ett fullgott alternativ till djurtesterna.

Kartläggning av stamceller ger bättre alternativ till djurförsök

Roland Grafström, Karolinska institutet får 90 000 i slutanslag till projektet: "Global genomic characterization of stem cells using a multiplex systems biology model for normal and cancerous epithelium." Slutanslag.

Roland Grafströms forskargrupp kartlägger hur stamceller från människan fungerar och hur de sedan reagerar när de odlas på olika sätt eller utsätts för giftiga kemikalier. Med modernaste tänkbara tekniker kartlägger och överblickar de alla livsprocesser i ett antal cellkulturer som tillsammans bildar en modell för cancerutveckling i munslemhinnan. Uppgifter om vilka proteiner de olika celltyperna producerar matas in i databaser med all insamlad kunskap över cellers livsförlopp. På så sätt får forskarna besked om funktionskillnader mellan celltyper, och om de kan fungera som bra alternativ till djurförsök.

Djurfria testmetoder ska stoppa läkemedel och kemikalier som skadar levern

Magnus Ingelman-Sundberg, Karolinska institutet, får 100 000 kr för projektet: "Nya humana in vitro-system för bättre prediktion av läkemedelsinducerad levertoxicitet." Nytt projekt.

Levertoxicitet, skadlig påverkan på levern, är ett stort problem vid läkemedelsutveckling. Djurförsök är av begränsat värde beroende på artskillnader i metabolism, alltså nedbrytningen av läkemedel och kemikalier, men också på olika typer av interaktioner mellan ämnet och kroppsegna molekyler i cellen. Ändå fortsätter djurförsöken i brist på bättre testmetoder.

Magnus Ingelman-Sundberg och medarbetare ska utveckla nya cellmodeller genom att odla olika typer av celler, som är involverade i de olika processer som sker när ett läkemedel tas upp i levern. Problemet med att cellerna i cellkulturer förlorar en del egenskaper som de hade i kroppen ska lösas, och de ska försöka få cellerna i kulturen att behålla samspelet med andra celltyper. Lyckas Ingelman-Sundberg ta fram en fungerande modell så kan det bidra till en kraftig minskning av antalet djurförsök och på sikt kanske helt ersätta djurförsöken som ska förutsäga levertoxicitet vid läkemedelsutveckling och testning av kemikalier. Samtidigt som det ökar läkemedlens säkerhet.

Cellmodeller visar vad som händer med läkemedel i levern

Maria Karlgren, Uppsala universitet får 140 000 kr till projektet: "In vitro modeller för prediktion av läkemedelsinteraktioner." Nytt projekt.

Maria Karlgren och kolleger ska utveckla olika cellmodeller/provrörsm modeller för de av människans proteiner som transporterar läkemedel och andra ämnen in och ut ur levern. De ska även pröva om en ny cellinje med ursprung från mänsklig lever kan göra det möjligt att studera både metabolism och transport in och ut ur levern och samtidigt även undersöka hur läkemedel påverkar varandras upptag och funktion. Idag studeras allt detta främst i olika djurförsök, men resultaten är mycket svåra eller rent av omöjliga att översätta direkt till människa. Målet är att ersätta djurförsöken inom tidig läkemedelsutveckling samt även att minska försöksdjursanvändningen i senare utvecklingsfaser.

Tar datorn till hjälp för att designa bättre cancerläkemedel

Maris Lapins, Uppsala universitet får 120 000 kr till projektet: "Design av selektiva hämmare av proteinkinaser med användning av proteokemometri." Nytt projekt.

Maris Lapins forskargrupp utvecklar mer effektiva läkemedel med färre biverkningar genom att bearbeta gamla data om olika proteiner i datorer och med biotekniska metoder. Forskningen inriktas på ämnen som bromsar effekterna av proteinkinaser, en grupp av olika enzymer som styr flera viktiga processer i cellerna. Målet är att stoppa endast det proteinkinaser som gör att tumören växer, utan att proteinkinastyper som har andra viktiga uppgifter påverkas. Idag utvärderas nya ämnen i plågsamma försök på djur som behandlats för att få cancertumörer. Genom datormodellering kan bättre läkemedelskandidater utvecklas och färre substanser testas på djur. De nya teknikerna kommer också att vara värdefulla för kemikalieindustrin och inom biologisk och biomedicinsk forskning, och kommer att kunna begränsa djurförsöken även inom dessa områden.

Mer kunskap kan ge djurförsöksfria allergitester

Malin Lindstedt, Lunds universitet, får 100 000 kr i anslag till sitt projekt: "Studier av allergeners effekt på dendritiska celler - bas för in vitro-test av kemikaliers förmåga att orsaka sensibilisering." Fortsättningsanslag.

Allergier är ett växande problem, och när EU:s kemikalielagstiftning ska genomföras krävs djurtester för att undersöka risken för allergier. Allergitester är också undantagna i EU:s förbud mot kosmetikatester på djur.

Malin Lindstedts forskargrupp ingår i ett europeiskt samarbetsprojekt som delvis är finansierat med EU-medel, för att utveckla nya testmetoder för allergirisk. De utvecklar modeller som efterliknar miljön i våra lungor och hud, och testar dem med ämnen som man vet är allergiframkallande för att se om modellerna kan fungera som allergitester.

Möss ska få slippa injektioner i hjärnan med prover från sjuka djur

Tommy Linné, SLU, BMC, Uppsala får 140 000 kr till projektet: "Att utveckla metoder för att ersätta testning och "strain"-karakterisering på möss av agens för överförbara spongi-encefalopater - prionsjukdomar - med ett djurfritt cellkulturbaserat alternativ." Fortsättningsanslag.

Vid forskning om prioner och prionsjukdomar som galna-kosjukan och scrapie används bl a genförändrade möss, som får hjärnmaterial från prionsjuka djur insprutat i sina hjärnor. Tommy Linné arbetar med att istället ta fram metoder för att direkt på cellkultur isolera, odla och studera prionprover från sjuka djur, utan att använda försöksdjur. Cellkultursystemet kommer att bli ett attraktivt alternativ för forskarna eftersom det är känsligare, snabbare och betydligt billigare.

Ny metod för att odla mänskliga leverceller öppnar möjligheter att ersätta försök på schimpanser

Hans-Gustaf Ljunggren och Niklas Björkström, Karolinska Institutet, får 90 000 kr till projektet: "Utvecklandet av en human levermodell som möjliggör studier av immunsystemets funktion i kronisk hepatit C-virusinfektion." Nytt projekt.

Minst 130 miljoner människor beräknas vara smittade av hepatit C, en virusinfektion som oftast leder till en kronisk leverinfektion och på sikt många gånger till skrumplever eller levercancer. Leversvikt på grund av hepatit C-infektion är den vanligaste orsaken till att en patient behöver en levertransplantation. Dagens behandling är inte effektiv för alla patienter och många drabbas av svåra biverkningar. Människan och schimpansen är de enda arter som smittas av viruset. Därför används ofta schimpanser i forskning för att försöka få fram vaccin och bättre läkemedel mot hepatit C-infektioner (dock inte i Sverige, här är försök på människoapor förbjudna).

Hans-Gustaf Ljunggren vid Karolinska institutet studerar mekanismerna som ligger bakom att hepatit C-infektionen orsakar en kronisk sjukdom hos så många av patienterna. I sin forskning använder och vidareutvecklar han ett helt nytt modellsystem med odlade celler från mänsklig lever. Tidigare har det varit omöjligt att få hepatit C-viruset att föröka sig i humana cellkulturer. Det har dessutom varit omöjligt att hålla leverceller vid liv tillräckligt länge för att utföra forskning, samtidigt som det varit mycket svårt att få tag på humant levermaterial.

Det nya sättet att odla leverceller löser dessa problem. Projektet kan leda fram till fler modeller som kan ersätta försök på schimpanser, samtidigt som den nya kunskapen kan leda fram till bättre behandling av infekterade människor.

Att erbjuda nya möjligheter att ersätta försök på schimpanser är extra viktigt just nu, eftersom det pågår diskussioner om att förbjuda försök på människoapor i samband med

revideringen av EU:s gamla djurförsöksdirektiv från 1986. Varje exempel på möjligheten att ersätta försök på apor kan leda till ett större intresse både för att begränsa försöken på apor och att satsa mer resurser på att utveckla nya metoder.

Livmoderceller ska visa om kemikalier påverkar kvinnors reproduktionssystem

Matts Olovsson, Malin Lundmark och Carolina Bredhult, Uppsala universitet, får 90 000 kr till projektet: "Effekter av hormoner, kemikalier och hormonstörande ämnen på odlade celler från human livmoderslemhinna." Nytt projekt.

Det finns kemikalier som har förmågan att påverka kroppens hormonsystem, men effekterna av hormonstörande ämnen är till stor del okända. Kunskapen om effekter av hormonstörande kemikalier kommer framför allt från studier vilda djur eller försöksdjur som utsatts för skadliga ämnen. Ca 70-80% av de 6-12 miljoner djur som beräknas behöva användas i tester vid genomförandet av EU:s nya kemikalielagstiftning, kommer att användas i olika typer av reproduktionstester. Några utvärderade modeller för studier av hormonstörande kemikaliers effekter på människan finns inte idag.

Matts Olovssons forskningsgrupp deltar i ett EU-projekt, ReProTect, som har som mål att utveckla nya säkrare testmetoder som kan ersätta djurstudier kring kemikaliers påverkan på reproduktionen. I det här projektet kommer Olovsson att använda livmoderceller från kvinnor som opererat bort livmodern, för att studera effekterna på dessa celler när de i en odling utsätts för väl utvalda kemikalier. De använder celler från operationer, så kallade primärceller, för att cellernas funktion ska likna den i kroppen så mycket som möjligt. Forskarna utvärderar resultatet för att få information om vilka gener som påverkas av kemikalierna och hur det påverkar cellerna. Senare i projektet ska man odla flera celltyper tillsammans och studera effekterna av kemikalier på samspelet mellan celltyperna för att ännu bättre efterlikna vad som händer i kroppen. Om resultatet av dessa studier tyder på att cellodlingsmodellen kan vara en framkomlig väg för studier av hormonstörande kemikaliers effekter på kvinnor, skulle ett storskaligt testsystem med uppodlade cellinjer kunna utvecklas inom några år.

Djurfria metoder leder till bättre behandling mot reumatism

Johan Rönnelid, Linda Mathsson och Mohammed Mullazehi, Uppsala universitet, får 90 000 kr till projektet: "Klinisk betydelse av immunkomplexreglerad cytokinproduktion och autoslutanslag antikroppar vid reumatisk sjukdom." Slutanslag.

Johan Rönnelid vid Uppsala universitet har visat att det går att forska om smärtsamma sjukdomar på annat sätt än att utföra plågsamma försök på råttor och möss. Rönnelids nya metoder bygger på att studera prover från patienter, och de har väckt mycket uppmärksamhet internationellt. Kunskapen från dessa studier kan leda till helt nya och effektivare behandlingsmetoder, samtidigt som de nya forskningsmetoderna kan vidareutvecklas för att ersätta ännu fler djurförsök.

Alla som lider av reumatisk artrit kan intyga att det är mycket plågsamt. Just eftersom det är plågsamt och många är drabbade, sker mycket forskning om artrit. Det sker oftast med djurförsök och även försöksdjuren som genmanipuleras eller behandlas för att få sjukdomarna lider av smärtan. De kan också få svårt att sköta sin hygien och att ta sig till mat och dryck, på grund av smärta och svårigheter att röra sig.

Vid reumatoid artrit angrips kroppens vävnader av det egna immunsystemet. Immunförsvarets antikroppar kan klumpa ihop sig till så kallade immunkomplex (IC), som har betydelse i utvecklingen av reumatologiska sjukdomar. Rönnelid och hans kollegor studerar IC och immunförsvarets reaktioner med mänskliga celler. Målet är att utveckla provrörsmetoder för att mäta immunkomplexeffekter och studera hur de påverkar

sjukdomsutvecklingen.

Forskargruppen har upptäckt att det finns vissa receptorer på cellernas yta som har betydelse för sjukdomsutvecklingen och som bara finns hos människor och apor. De finns alltså inte hos råttor och möss, vilket naturligtvis gör att djurförsöken har ett begränsat värde. Dessa forskningsresultat har fått mycket uppmärksamhet internationellt. Rönnelid och hans kollegor har fått forskningsanslag från Stiftelsen Forskning utan djurförsök sedan 2002. Under denna tid har vi kunnat följa den spännande utvecklingen av flera nya cellmodeller som kan ersätta djurförsök.

Snabba fosterskadetester med stamceller

Michael Stigson och Lennart Dencker vid Uppsala universitet, får 140 000 kr till projektet: "Mekanismbaserad in vitro-testning för teratogenicitet." Nytt projekt.

För att effektivt kunna testa mängder av kemikalier för att få besked om vilka ämnen som ger fosterskador krävs metoder som inte bygger på användning av hela djur, utan på tester på odlade celler. Det skriver Michael Stigson i sin ansökan om forskningsanslag. Det finns visserligen testmetoder där embryonala stamceller används, men de utvärderar synliga störningar på sena stadier i cellernas utveckling till specialiserade celltyper utan att ta hänsyn till hur skadan uppkommer. Stigson ska istället utveckla en mer träffsäker testmetod där uppmärksamheten riktas på vad som händer i cellerna en kort tid efter att de utsatts för kemikalier som man vet är fosterskadande.

Genom att studera dessa ämnens effekter på generna ska forskargruppen ta reda på vilka gener som är kritiska måltavlor för de skadliga verkningarna, för att på så sätt öka förståelsen för hur fosterskador uppkommer och därmed kunna utveckla mer tillförlitliga testmetoder.

Stigsons forskargrupp fokuserar främst på tester av blivande läkemedel, men samma cellbaserade metod kan användas för att snabbt och effektivt kunna testa de mängder av kemikalier som måste djurtestas enligt EU:s kemikalielagstiftning.

Viktig pusselbit för att ersätta djurförsök inom reproduktionstoxikologi

Erik Ullerås och Agneta Oskarsson, Sveriges Lantbruksuniversitet, får 100 000 kr till projektet: "Utveckling av ett in vitro test för effekter av hormonstörande kemikalier på tidig manlig könsutveckling." Nytt projekt.

Även män påverkas av hormonstörande kemikalier. Det finns flera indikationer på att den manliga fortplantningsförmågan påverkas redan tidigt under fosterutvecklingen. Den manliga könsutvecklingen under fosterutvecklingen är beroende av att testosteron bildas i testikeln Leydigceller.

Ullerås forskargrupp studerar ämnen som sänker produktionen av testosteron genom att påverka ett visst protein, StAR. Om projektet lyckas kan det leda till utvecklingen av en testmetod som snabbt och enkelt kan undersöka om kemikalier riskerar att påverka testosteronproduktionen hos ofödda barn.

Då upp till 80 procent av djurförsöken som kommer att krävas inom EU:s kemikalielagstiftning är just påverkan på reproduktionen, är det viktigt att alternativ till djurförsöken snabbt utvecklas. För att ersätta djurförsök inom området reproduktionstoxikologi behövs en kombination av tester för att utvärdera påverkan på både kvinnor, män och ofödda barn. Den testmetod som ska utvecklas av Ullerås och hans kollegor utgör en viktig pusselbit i det arbetet.

BILAGA 2

Placeringspolicy

Förvaltning

Styrelsen utser ett ekonomiutskott bestående av ordförande och kassör samt ytterligare medarbetare inom organisationen som handhar den praktiska hanteringen av likviditeten.

Ekonomiutskottet har löpande kontakt med en placeringsrådgivare hos en extern bank. Stiftelsen har under ett antal år tillbaka sina värdepapper placerade i Swedbank.

Placeringsrådgivaren är införstådd i stiftelsens mål och risknivå.

Mål och risknivå

Enligt stiftelsens stadgar § 10 åligger det styrelsen att "göra stiftelsens tillgångar på bästa sätt räntebärande med strängt iakttagande av medlens säkerhet".

Stiftelsens policy är att undvika placeringar i företag som är inblandade i djurförsök eller annat förtyck av djur, så långt det finns rimliga möjligheter att bedöma detta. Även andra oetiska branscher som krigsmaterial, tobak och alkohol bör i möjligaste mån undvikas.

Stiftelsen ska inte arbeta med någon belåning i förvaltningen.

Placeringar i värdepapper

Värdepapper ska vara omsättningsbara och marknadsnoterade.

Placeringar ska endast göras i finansiella tillgångsslag.

Följande värdepapper rekommenderas;

- räntebärande placeringar och där kapitalet är säkrat (låg risk).
- indexbaserade placeringar där kapitalet är säkrat (låg risk).
- räntebärande- och indexbaserade placeringar utan att kapitalet är säkrat men att risknivån inte bedöms som hög.
- värdepappersfonder med spridning på aktier i större stabila företag
- aktier i större stabila företag

Högst 1/3 av stiftelsens kapital rekommenderas att vara placerat i aktier och värdepappersfonder.

Avkastning

Stiftelsen eftersträvar givetvis en så hög avkastning som möjligt i kombination med rimligt risktagande.

Utdelning, ränta och försäljning bör eftersträvas att årligen minst ge 5 % avkastning på det genomsnittliga värdepappersinnehavet över året.

Donationer

Vid donation av aktier och andra värdepapper ska försäljning, för att placera enligt stiftelsens riktlinjer, ske i en takt som om möjligt undviker förluster.

Om förbehåll finns i samband med donationen ska dessa tillgodoses.

Övriga riktlinjer

För att kunna hålla en jämn likviditet bör inte kapitalet låsas upp på en tidsperiod som överstiger 2 år. Det innebär att det är tillåtet att investera i värdepapper som löper på en längre period, men som kan säljas i förtid vid behov.

Ca 0,5 msek bör finnas tillgängligt på bankkonton för att klara av det löpande likviditetsbehovet. I möjligaste mån bör medlen finnas på räntebärande bankkonton.

För att minska risken vid aktieplaceringar kan, i samråd med placeringsrådgivaren, köptioner på aktierna ställas ut.

Rapportering

Stiftelsen värdepappersinnehav och förändringar däri ska redovisas minst en gång per halvår vid styrelsemöten.

En utvärdering bör göras om stiftelsen följer de riktlinjer som placeringspolicyn.